

2. Obširna naj je povestica ta saj toliko, da znaša 2¹/₂ do troje tiskanih pól.

3. Zadnji čas do vseh Svetih letošnjega leta naj se rokopis franko pošlje vredništvu „Novic“ s kako prislovico (motto) brez imena pisateljevega. Ime, stan in stanovanje pa naj se priloži v zapečatenem pismu, zaznamovanem z ono prislovico.

4. Po sodnikih, ki se bojo ob svojem času očitno na znanje dali, za najbolje delo spoznana povestica se bo razglasila v slovesni „besedi“ na Vodnikov dan v čitavnici ljubljanski; tam se bo zapečateni listek odprl, ime pisateljevo oklicalo, pisatelju pa darilo podelilo, ako je pričujoč, sicer pa se mu bo poslalo na dom. Ako bi se nobeno delo darila vredno ne spoznalo, se prihrani denar za prihodnji razpis.

5. Tako poslavljen povestica je lastnina Vodnikove Matice, ki jo bo lično natisniti in prodajati dala. Kolikor se skupi čez stroške tiskarne, se povrne v Matico.

Upravni odbor za Vodnikove slovstvene darila:

Jan. Bleiweis, Ant. Černe, And. Einšpieler, Dav. Terstenjak.

Imena slovenskih krajev.

Imena vasém razlagati je težka reč, ker niso vzete samo rekam, drevesom in legi tega ali unega kraja, ampak še brez števila družih vzrokov je, zakaj se je tej vasi prav to ime zdelo, zakaj ne kako drugo. Vse to bi razlagatelj moral dobro vediti; moral bi tedaj znati zgodovino skoraj sleherne tokave, čigar ime bi hotel jezikoslovno pretresati. Vendar bi se pa tudi ne smel dati preslepiti nekterim tacim pravlicam, ktere je mnogo poznejše porodilo zdanje vaško ime. Tako za Turjak pripovedujejo nekteri ljudje, da ima za tega del to ime, ker so nekdej v tem gradu skupaj gospodovali trije bratje, trije Jaki; al kdo bode to verjel? Vidimo tudi mnogo tacih vaških imen, ktere so po vsakdanji rabi tako zeló okršene, da najbistroumnejšemu, na vse strani omikanemu jezikoslovcu ni več mogoče vselej najti korenike; druge pa zopet na sebi nosijo prilepke in oblike starodavnih časov. Tak preiskovavec toraj moral bi tudi imeti bister bister um pa obilo jezikoslovno znanje.

Pogledimo po tem uvodu, kako se neimenovani pisatelj véde v svojih preiskavah, ki nam jih priobčuje „Uč. Tov.“ Le nektore reči vzamemo v pretres. Naj iz teh primerov umni svet sam sodi, ali je gosp. pisatelju bila sreča mila, ko se je lotil preiskovanja vaških imen:

„Ambrus = Omruz, od omrežiti, zato, ker je svet omrežen“. To uže samo za tega del nikoli ne more biti narejeno iz besede „mreža“, ker slovanski jezik visocega é (ѣ), kakoršen je v besedi „mrěža“, nikoli ne spreminja v u. Da te reči preveč ne razblinim, opominjam g. pisatelja, naj vzame v roko Miklošičevo knjigo: „vergleichende lautlehre der slavischen sprachen“, pa naj bere od 133. do 149. strani. Beseda Ambrus kaže, kakor bi imela ta beseda v sebi dva dela: „am“ in „brus“. Pogledimo najprvo, kaj bi utegnulo biti: „brus?“ Stara slovenščina ima koreniko „brъs“, iz ktere je glagol II. vrste: „brъsniti“ verderben, nagen — in potem glagol V. vrste: „brъisati“ — abwischen; pogledi Mkl. strsl. slovar 1862. Iz „brъs“ je bila naredila že stara slovenščina: „ubrusъ“ — sudarium; poglej Mikl. „strsl. slovar“ 1850. Naše narečje po Notranjskem pa ima: „obrsnoti“ — streifen, na pr.: grm ga je obrsnol, in potem: „brisati“ wischen. Iz „brs“ je storjena beseda: „obrsica“, to je dež, ki pod kapom v steno kropí, in tudi: „brus“ — schleifstein. Podoba je tedaj, da korenika „brs“ kaže odjemanje, glájenje. Kaj pa je: „am?“ To je teže razsoditi. Na Dolenskem blizo Lašč pri sv. Gregorji vem za vas, kteri se pravi Andol. V starem je pa bilo „Ѧdolъ“ — thal namestic: „vъdolъ, v Ѧdolъ“, Mkl. „vgl. lautlehre 58. V besedi „Andol“, ki je najbrže to, kar staro-

slovenska „Ѧdolъ“, tedaj še nahajamo nosnik; njen pomen je „dolina“; in res je ta vas pod hribom, na katerem stoji cerkev sv. Gregorja. Po tej analogii bi toraj stalo „Ambrus“ namesti „Ѧbrusъ“, za ktero obliko pa ne vem, ali je najdena v starih knjigah ali ne; pomén bi utegniti biti oguljen kraj; toda vendar zboga same besede še ne trdim, da je ta kraj zares oguljen, ker nisem gosp. pisatelj, ki že samo iz imen dela najpredrzišče hipoteze: ali vas leži pod hribom ali za hribom, preko solca ali od solca, proti jugu ali proti severju itd.; tudi ne prisezam, da se nisem zmotil v koreniki: hotel sem le pokazati, kako bi se dala ta beseda pretresati po slovanskem jezikoslovstvu.

Dosti o „Ambrusu“ — pogledimo naprej.

„Dragatus = znabiti da se tiši kake derage ali derovlja.“

Če pisatelj zares misli, kakor nam kaže njegovo pisanje „deraga“, da zato ne more biti prav „draga“, ker v zdanjem času pravimo: „derem“, se grozno moti skozi in skozi. Ravno tako krivo pot hodi, ko iz korenike: „tisk“ nareja „tuš“.

„Duplje, ali brez okrajšanja Dvopolje, ker stoji v sredi med dvojnim poljem.“

Zboga te besede se s pisateljem ne bodem za vreme trgal, samo vprašam: zakaj zaméta slovensko besedo „duplo“ — „hohler baum“, čigar koreniko nahajamo tudi v starem? Ali morda ni vedel za „duplo“? Iz „dvopolje“ bi se dala samo narediti skrcena oblika: „dúpolje“, namesto „dvúpolje“, primeri dvudъnevije — zeitraum von 2 tagen; Mkl. „strsl. slovar“ 1862.

„Brdo, korenika brsniti.“

Kdor more narediti „brdo“ iz korenike „brs“, ta zná več, nego hruške peč.

„Glogovitz — Blegovica, vas ob logu. Črka o se je sčasoma zgubila.“

Čudo golemo! Tù je g. pisatelj zopet pred sabo imel našo in staroslovensko besedo „glogъ“ — „hagedorn“, pa ne, da bi jo vzel! Ali morda mu je neznana? Mogoče je, da narod namesto „Glagovec“, kakor sem jaz vedno slišal, sèm ter tje morda tudi res pravi „Blagovec“; al to kaže, da je popaka; tudi je pa mogoče, da je gosp. pisatelj sam si pokvaril besedo, ker mu drugače ni hotla iti v njegov koš, kakor je tudi preobličil „Mokronog“ na „Mokronovo“. Porok sem mu, da ko bi šel na Dolensko in vprašal, kje je „Mokronovo“, ne bi ga razumel živ krst.

„Gutenfeld — Dobropolje; nerodoviten kraj, slab za polje, kjer je tedaj že to dobro polje, kjer je le sejati mogoče.“

To je „lucus a non lucendo“. Tù opomnimo le, da ljubljanski „schematismus“ je malo vreden porok v pisanji slovenskih imen. Kdor sam posluša, kako pravijo ljudje, slišal bo, da se govori „Dobrépolje“ žnsk. spl. mn. štev.; sicer naj mi pa gosp. pisatelj le verjame, da je v Dobrépoljah zares dobro in rodovito polje, najboljše daleč okoli.

(Kon. prih.)

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

III.

Čudni možje.

Stanoval sem enkrat na Dunaji v bolj oddaljenem predmestju v neznano razširjeni nizki hiši, ki je gotovo najmanj pet dvorov imela. Ne na nji in ne v nji ni bilo nič znamenitega, bila je polna krajačev in čevljarjev, starih in mladih bab, majhnih in velikih otrok. Ko sem že čez pol leta tù svoj šotor imel, sem ravno na vseh Svetih zjutraj v jako skritem, stranskem kotičku majhne vrata zapazil, ki so štacunico naznanovale. Grem bliže, pogledam na zapra-

Imena slovenskih krajev.

(Konec).

„*Hinah* = *Hine* = *vas v gnah ali hnah* (*falten-dorf*.) Zavolj važnosti imen, ki so iz ravno tistih korenin speljane, — kakor *hna* namest *gna* (*falte*) — — se mi dozdeva, da so naši Slovenci v dvojnih velikih selitvah na Kranjsko prišli, in sicer prvi z lepoglasnejim slovilom (*mundart*) *gna*, *golt*, ki so lepši kraje posedli od juga ali jutra; drugi s Čehom enakim slovilom = *h* namest *g*, poznejši morebiti od severja, ki so ostale slabši kraje napolnili itd.“

Nečem se pogrezati v prazno preiskovanje, kako, kdaj in od kod so prišli naši dedje v to deželo, ker se je zaradi tega že zadosti olja pomazalo po steni, in ker sem do čela preverjen, da imamo Slovenci dan denes mnogo družih, važnejših del, če se kdaj mislimo iz blata izkopati. Vse to v nemar pustivši hočem zopet kreniti na jezikoslovno pot in povedati gosp. pisatelju, da slovanski jezik nima korenike „gn“, ampak samo „gъb“; da je torej vse njegovo preiskovanje — tudi modro svetovani „faltendorf“ — podobno mehurjem po vodi; povedati moram dalje, da tudi njegova korenika „pog“ — biegen je mehur, ker jezik ne vé za njo, in da glagoli II. vrste: „genoti, ognoti se, pripognoti“, stojé namestu: „gъbnъti, ogъbnъti, pripogъbnъti“, kakor „ogrenoti“ namestu „ogrebnoti“ itd. Naj še pridenem, da iz tacih okršenih korenin ne smemo nikoli delati samostalnikov ali prilogov; da so torej naši pisatelji napek zvarili besede: „ginljiv, zaton, pogin, natis, vrnitev“ itd. Namestu „ginljiv“ ima jezik „vgibčen“, toda v drugačnem pomenu, namestu „pogin“ prav govorimo „poguba“ (iz debla gъb), namestu „natis“ bi se boljše reklo samo „tisk“, namestu „zaton“ bi morali reči „zatop“, namestu „vrnitev“ bi morda bolje bilo „vrnotje“, kakor „trenutje“ (neorganska oblika namestu „trenotje“), primeri staroslovenske glagolskeke: gonъznъtije, kosnъtije, tьknъtije, Mikl. vergl. formenlehre 135. Samo dve taki neorganski obliki sti meni med narodom znani: „kanec“ — tropfen, in iz tega „cinek“ — fettauge auf der suppe; weisser augenstaar, iz „kap“. Korenika „gn, hn“, ktere naš jezik tedaj nima, gospodu pisatelju nikakor ne more iz misli; ni utrpel, da je porodil iz nje še ta-le imena: „Begne“ namestu „Vegne, v gne“; „Bohinj“ namestu „Vohinj, v hinj“; „Mekine“ namestu „med hine“!! Drugo deblo, ki mu je vséc, pa je „golt, holt“ (strsl. glъtъ). Iz tega je naredil: „Hoče“ to je, „holtče“; „Goče“, to je „goltče“; „Hotederšič“, to je holt in držati; kjer se namreč več goltov skupaj drži.“ Ime „Loka“ izpeljava iz: li-ti — giessen, da-si je v starem bilo „lъka“. V Istri blizu Trsta je vas, kateri Lahi še zdaj pravijo Lonche, Slovenci pa Loka; tû zopet vidimo stari nosnik.

Pogledimo še kaj tacega:

„*Mengis*“ verljivo memo goš (*dickicht*), ker se je memo goš hodilo; „*Kokra*“ iz „*krk*“ (*vrat*); *Michelstetten* = „*Velesovo*“; *vas v lesu*.“ Kako pa da so Nemci pri tem imenu svojega Miheljna notri pripravili, ni lahko zapopasti. Kovor: iz: k (*zu*) in vor (*vreti* = *einfließen*), tedaj *zufluss*, ker namreč Bistrica tukaj k Savi vrè.“

Ne iščemo, da bi pri tej besedi bila gosp. pisatelju prišla na misel korenika „kvr“, ampak le prosimo ga, naj nam pové iz stare slovensčine ali iz ktereга koli živega narečja samo eno tako besedo, ktera je zložena z razmernikom k, pa so mu odpuščene vse njegove jezikoslovne pregrehe. — Časi so prešli, ko so se jezikoslovci kaj moški držali, ker so bili tako učeni, da so znali izpeljavati „semenj“ — markt (strsl. sъmъmъ) iz glagola „ménjati“, ker se blago menjava; besedo „trg“ — markt iz glagola „trgati“, ker se platno trga ali porje. Kdor se

loti jezikoslovstva, vsaj že z boga same radovednosti bi v roko vzel Miklošiča, čigar bistroumnosti se po pravici čudi vsa učena Evropa, in videl bi v knjigi: „*vergleichende lautlehre*“, 235, da besedi „*Kokra, Mekine*“ sti nekdaž morali biti „*Kъkra, Mъkine*“, kar Miklošič bistro sodi iz nemških oblik: „*Kanker, Minkendorf*“; v staroslovenskem letošnjem slovarji na 72. strani bi pa našel: „*volosъ, velesъ* — skotij bogъ“, to je živinski bog. Zakaj in kako so Nemci pripravili svojega Miheljna v Velesovo, tega tudi jaz ne vem; ali dobro se opominjam, da je že Metelko izpeljaval Velesovo od boga Velesa.

V vsem dozdanjem preiskavanji smo zalezli samo to dobro misel, da se vaška imena od rodovitnega drevja po pameti ne dadé izpeljavati; da je torej beseda „*Višnja gora*“ napek ponemčena; kaže, da tudi morda ni čisto prazno, kar piše o „*Postojni*“: vse drugo pa ne velja, in treba se nam je zdelo to očitno povedati. Kdor hoče znati, mora se učiti! —

Popravki. V zadnjem listu naj se v tem sestavku v prvi polovici na 221. strani od zgorej v 17. vrsti bere: „*bister um*“, namestu „*bister bister um*“; od zdolej v 18. vrsti beri: „*Beseda Ambrus kaže, kakor bi imela itd.*“, namestu „*Beseda Ambrus kaže, kakor bi imela ta beseda itd.*“;

od zdolej v 15. vrsti beri: „*brъsnъti*“ namestu „*brъsniti*“;

od zdolej v 2. vrsti beri: „*namestu*“ pa ne „*namestic*“; beri: „*vъdolъ, vъdolъ*“, pa ne: „*vъdolъ, vъdolъ*“, in povsod naj se bere: „*ъdolъ*“ namestu „*ъdolъ*“.

Na drugi polovici te strani od zgorej v 28. vrsti beri: „*dvudъnevije*“ namestu „*dvudъnevije*“;

v 33. vrsti od zgorej beri: „*Blogovica*“ namesti „*Blegovica*“.

V Trstu 4. julija 1862.

Levstik.

Jugoslovensko slovstvo.

Razpis družbinih daril za leto 1863 od družbe sv. Mohora.

V povzdigo domače literature in v podporo slovenskih pisateljev je sklenil 26. junija odbor družbe sv. Mohorja, da se ima vprihodnje vsako leto razpisati troje daril (eno po 100 gold. — dve po 30 gold.) za najboljše slovstvene izdelke. Za leto 1863 se s tim razpisuje:

1) darilo po 100 gold. za najboljšo izvirno pripovedko v obsegu treh — štirih tiskanih pôl v obliči „*Slov. Večernic*“ in če dobre, natisa vredne povesti ne pride, 50 gold. za najboljšo prestavo;

2) darilo po 30 gold. za najboljšo zgodovinsko črtico (na pr. iz turških ali francozkih vojsk, iz življenja kakega slovečega domačina, popisovanje kake božje poti itd.) v obsegu ene tiskane pôle, in

3) darilo po 30 gold. za najboljši natoroznanski spisek (na pr. popisovanje božjih čudežev v natori, razlaganje naravnih prikaznin, kak gospodarsk poduk itd.) v obsegu ene tiskane pôle.

Pripovedka kakor tudi zgodovinska in natoroznanska črtica naj bodo pisane prav po domače in zanimivo, da utegnejo odraščeni mladini in kmetu v poduk ali požlahnovanje služiti, kakor zahteva to namen družbe sv. Mohora. Pripovedki in zgodovinski črtici, ki je vzela predmet iz domačega življenja, dala se bo prednost. Vsi spisi brez podpisanega pisateljevega imena naj se pošljejo pod nadpisom „*družbi sv. Mohora*“ plačila prosti vsaj do 1. nov. t. l. v Celovec, imena pisateljev naj se pa priložijo v zapечатih lističih. Darila za najboljše spise se bodo izplačevale na Vodnikov dan, to je, 2. februarja 1863; ostale natisa vredne spise bo pa skusila družba po ustanovljeni